

Τσάτσου Δήμητρα 24 χρόνων. Εντάχθηκε στις γραμμές της ΕΠΟΝ στη Λάρισα. Στις αρχές του '44 γείτονες πρόδωσαν τη δράση της στους Γερμανούς οι οποίοι τη συνέλαβαν και την οδήγησαν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, ενώ στις 8/ 3/ 1944 εκτελέστηκε στην περιοχή «Αντιαεροπορικό». Σε γράμμα της που γράφει λίγο πριν πεθάνει αναφέρει ανάμεσα σε άλλα: «Αγαπημένες μου φίλες, συντρόφισσες στον αγώνα για την Ελευθερία, πεθαίνω άξια και τιμημένα, σαν Ελληνίδα. Όμως μη λυπάστε. Άλλες θα ξεφυτρώσουν μετά το θάνατό μου, χιλιάδες. Μανούλα, χάνεις μια κόρη που δεν σου ανήκει, γιατί ανήκει πριν απ' όλα στην Ελλάδα. Με το θάνατό μου γίνονται κόρες σου όλες οι κόρες της Ελλάδας κι εσύ γίνεσαι μάνα όλου του κόσμου και όλων των λαών που πολεμούν για τη Λευτεριά, τη δικαιοσύνη και την ανθρωπότητα. Είμαι περήφανη, ώστε δεν περίμενα τέτοια τιμή να πεθάνω εγώ, ένα φτωχό κορίτσι του λαού, για ιδανικά τόσο ωραία και υψηλά. Θα ήθελα η εκτέλεση μου να γίνει σ' ανοιχτό χώρο για να ρίζω μια τελευταία ματιά μου στον Όλυμπο και στα βουνά όπου κατοικεί η αξία κι η ελπίδα της Ελλάδας. Στον τάφο μου φέρνετε, αν μπορείτε, κόκκινα λουλούδια. Τίποτ' άλλο. Και χτυπάτε με κάθε μέσο τη βαρβαρότητα».

Ο **Αντώνης Αγγελούλης**, ο θρυλικός Βρατσάνος, γεννήθηκε στη Λάρισα το 1919. Την πρώτη του επαφή με τα εκρηκτικά και τις ανατινάξεις την απόκτησε σε νεαρή ηλικία δουλεύοντας δίπλα στον πατέρα του στα φουρνέλα στο άνοιγμα των δρόμων. Στο αλβανικό μέτωπο πολέμησε γενναία τους Ιταλούς και Γερμανούς εισβολείς, συμμετέχοντας σε σαμποταριστικές ενέργειες ως έφεδρος ανθυπολοχαγός του Μηχανικού – δυναμιστής καταστροφών. Με την κατάρρευση του μετώπου

περνάει στις γραμμές της ΕΑΜικής Αντίστασης και εντάσσεται στον ΕΛΑΣ. Εκεί αποκτά το ψευδώνυμο Βρατσάνος. Με εφευρετικότητα, πονηριά, και απαράμιλλο ηρωισμό οργανώνει σαμποταριστικές επιχειρήσεις που οι «εκρήξεις» τους ακούγονται μέχρι την Ευρώπη και οι οποίες επηρέασαν την τροπή του πολέμου και ανάγκασαν τους στρατηγούς εχθρών και συμμάχων να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν με θαυμασμό και σεβασμό τους μπουρλοτιέρηδες του ΕΛΑΣ και τον καπετάνιο τους.

Μεζούρλο, ένας λόφος αιματοβαμμένος στη Λάρισα, όπου γράφτηκε μια από τις πιο μαρτυρικές αλλά και συνάμα ένδοξες σελίδες της Ιστορίας της πόλης μας. Όταν γίνονταν οι εκτελέσεις των αγωνιστών μας ο ήχος από τις ριπές των όπλων έφτανε ως την πόλη και τότε τρόμος και ανατριχίλα κατέκλυζε τους πάντες.

Το **Μουσείο Εθνικής Αντίστασης** Λάρισας, ένα μοναδικό κτίριο του 18ου αιώνα, χρησιμοποιήθηκε σαν χώρος φυλάκισης των αγωνιστών ενάντια στον ναζιστικό φασισμό. Ήταν ο προθάλαμος για να οδηγηθούν στην περιοχή «Μεζούρλο» Λάρισας για εκτέλεση. Βρίσκεται επί της οδού Ιουστινιανού, στον προαύλιο χώρο των 5^{ου} Γυμνασίου και Λυκείου.

Ο **Μίμης Μπουκουβάλας** πολέμησε στον ελληνοϊταλικό πόλεμο και το φθινόπωρο του 1942 ανέβηκε ως αντάρτης στον Όλυμπο. Το 1943 άρχισε να συγκροτεί τις πρώτες έφιππες ομάδες, οι οποίες εξελίχθηκαν σε σύνταγμα, και αργότερα, με τη συνθηκολόγηση των Ιταλών, σε Ταξιαρχία Ιππικού, η οποία έδρασε σε όλες τις περιοχές του Θεσσαλικού κάμπου. Η μάχη της Πόρτας, η πρώτη εκ παρατάξεως μάχη που έδωσε ο ΕΛΑΣ, στην οποία 300 ΕΛΑΣίτες επί 3 ημέρες εμπόδισαν 3.000 Ιταλούς να παραβιάσουν την είσοδο προς την ελεύθερη Ελλάδα, τον ανέδειξε σε σημαντική μορφή του αντιστασιακού κινήματος, ενώ το όνομά του συνδέθηκε με τον αφοπλισμό των 1.200 ιππέων του συντάγματος της Αόστης από 60 έφιππους ΕΛΑΣίτες και με τη μάχη της σοδειάς, το καλοκαίρι του 1944, κατά τη διάρκεια της οποίας διέτρεχε τη Θεσσαλία, αποκρούοντας τις γερμανικές επιθέσεις. Ευτύχησε να απελευθερώσει την πόλη του, τη Λάρισα, τον Οκτώβριο του 1944 και να γίνει δεκτός με μεγάλη αγάπη από το λαό της πόλης.

Αντιαεροπορικό Μνημείο. Τόπος μαρτυρίου κοντά στο Ομορφωάρι. Στις 8/3/1944 εκτελέστηκαν εκεί 40 κρατούμενοι σε στρατόπεδο συγκέντρωσης ως αντίποινα για την ανατίναξη από το τάγμα Μηχανικού Ολύμπου του ΕΛΑΣ γερμανικής αμαξοστοιχίας στα Τέμπη. Αποτέλεσμα της ενέργειας του ΕΛΑΣ ήταν ο θάνατος

450 Γερμανών στρατιωτών μεταξύ των οποίων και ένας στρατηγός με το επιτελείο του. Στο τελευταίο καμiónι με τους μελλοθανάτους και ο γυμναστής **Ι. Πατέρας** που πρώτος κατεβαίνει. Είναι σαν να μπαίνει σε στίβο για άθλημα. Είναι ο μόνος που μιλά στους Γερμανούς, τους λέει: « Εμείς πεθαίνουμε περήφανα για την Ελλάδα. Φωνάζει στους συντρόφους του Εμπρός Παιδιά. Φωνάξτε όλοι «Ζήτω η Ελλάς». Μια ζητωκραυγή πνίγεται μέσα στην ομοβροντία των όπλων.»

Απελευθέρωση Λάρισας από τα γερμανικά στρατεύματα

Στις 23 Οκτώβρη 1944 τιμάται η απελευθέρωση της Λάρισας από τις κατοχικές δυνάμεις των Γερμανών. Τιμάται το αγωνιστικό φρόνημα, η αυτοθυσία, η αυταπάρνηση των Ελλήνων αγωνιστών, των Θεσσαλών ηρώων. Τιμώνται όλοι αυτοί οι άνθρωποι που με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο και καταγωγή ο καθένας άνδρες, γυναίκες, φοιτητές, δάσκαλοι, αγρότες, δημοσιογράφοι, νοικοκυρές, διεξήγαγαν το δικό τους αγώνα στην πόλη ή στα βουνά. Αντιμετώπισαν προβλήματα επιβίωσης, πείνα, εκτελέσεις, βασανιστήρια αλλά το όραμα για εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη δεν έσβησε ποτέ.

Αμέσως μετά τη συνθηκολόγηση της Ελλάδος τον Απρίλιο του 1941 η αντίσταση στην Θεσσαλία ξεκίνησε. Αρχικά υπήρξε προϊόν αυθόρμητων ενεργειών μεμονωμένων πολιτών η μικρών ομάδων αλλά μετά απέκτησε οργανωμένη μορφή με την ίδρυση αντιστασιακών οργανώσεων του ΕΔΕΣ και του ΕΑΜ και τη δημιουργία των ενόπλων δυνάμεων του ΕΛΑΣ.(Εθνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός). Οι μικρές ομάδες αντίστασης συσπειρώνονται. Το ανταρτικό στη Θεσσαλία φουντώνει ιδιαίτερα μετά την ίδρυση της ΕΠΟΝ στις 23 Φλεβάρη 1943. Ήταν οργάνωση νέων με σκοπό την εξόντωση του φασισμού και την αποκατάσταση της λαϊκής κυριαρχίας

Από τις πρώτες μέρες της Κατοχής οι νέοι της Λάρισας κάνουν φανερή τη πατριωτική τους διάθεση με τα κορίτσια του Γυμνασίου Θηλέων να τραγουδούν τραγούδια νίκης καθώς οι Ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις πρωτοπαίρνουν στη Λάρισα και αποφοίτους του 1^{ου} Γυμνασίου Λάρισας να στεφανώνουν το Ηρώ του Αλκαζάρ κάτω από τη μύτη των Ιταλών.

Η συμβολή της Θεσσαλίας και ιδιαίτερα της περιοχής της Λάρισας στον αγώνα για τη Λευτεριά της Ελλάδος και στο συμμαχικό αγώνα γενικότερα ήταν μεγάλη. Το τάγμα του Μηχανικού του Ολύμπου με τον Αντώνη Αγγελούλη (Βρατσάνος) προκάλεσε τεράστιες απώλειες στους Γερμανούς οργανώνοντας τα μεγαλύτερα σαμποτάζ στη Κοιλάδα των Τεμπών ενώ ο Μίμης Τάσος (Μπουκουβάλας) Καπετάνιος της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΕΛΑΣ κατορθώνει καιρία χτυπήματα στον εχθρό. Ο αφοπλισμός των Ιταλών υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της Θεσσαλικής Αντίστασης. Οι ΕΑΜικές οργανώσεις πέτυχαν το ακατόρθωτο. Να εμποδίσουν αποτελεσματικά την διατήρηση των Ιταλών ως στρατού Κατοχής. Αξιοσημείωτες είναι και οι προσπάθειες του ΕΛΑΣ να σωθεί η παραγωγή για να μην πεθάνει της πείνας ο λαός και να αποτρέψουν το άρπαγμα και τη λεηλασία της σοδειάς του Θεσσαλικού κάμπου.

Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή των Θεσσαλών γυναικών στην Εθνική Αντίσταση. Οι περισσότερες οργανωθήκαν μετά την άνοιξη του 1943 και η ενεργός συμμετοχή τους προκάλεσε πλήγματα στο εχθρό όχι μόνο αναλογιζόμενοι τις υλικές φθορές η την συμβολή τους στην επιβίωση του λαού και τη συντήρηση του αντάρτικου στρατού αλλά λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτές οι γυναίκες με τις ενέργειες τους τόνωσαν το γενικότερο αίσθημα για αντίσταση και συνέχιση του αγώνα.

Όσο προχωρούσε το 1944 οι μάχες φουντώνουν. Οι Γερμανοί μη μπορώντας να συντρίψουν το κίνημα, καταφεύγουν σε ομότητες, βασανιστήρια, εμπρησμούς και εκτελέσεις. Εκατοντάδες αγωνιστές οδηγούνται στα εκτελεστικά αποσπάσματα.. Τα εγκλήματα αυτά αντί να πτοήσουν το λαό, δυναμώνουν τον αγώνα του.

Το 1944 παραμονές της απελευθέρωσης ο ΕΛΑΣ ήταν κυρίαρχος στην ελληνική ύπαιθρο. Οι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης βλέπουν να τελειώνει ο βραχνάς της σκλαβιάς και ο εφιάλτης των πολεμικών εχθροπραξιών. Μια μετά την άλλη οι Ελληνικές πόλεις απελευθερώνονται .Στην Λάρισα από το πρωί της 21^{ης} Οκτώβριου οι Γερμανοί πασχίζουν να κρατήσουν ελεύθερες της εξόδους προς Βόλο και Τρίκαλα για να συνενωθούν με άλλες φάλαγγες. Δίνονται μάχες με Γερμανούς και αντάρτες να αντιστέκονται λυσσασμένα. Τα μεσάνυχτα της 22ας προς 23^{ης} οι Γερμανοί αποδεκατισμένοι κάμπτονται και ρίχνονται στη φυγή προκαλώντας παράλληλα πολλές καταστροφές και ανατινάξεις. Οι Λαρισινοί ακούνε το ασταμάτητο τουφεκίδι και τις εκρήξεις και με κρατημένη την αναπνοή περιμένουν την ώρα της ελευθερίας.

Στις 3.15 το πρωί ο πρώτος ανιχνευτής καβαλάρης μπήκε και κάλπασε στην οδό Βόλου και με μια φωτοβολίδα έδωσε το πρώτο γενικό σύνθημα της απελευθέρωσης. Το πήραν πρώτα οι καμπάνες του Αγίου Κων/νου κι ακολούθησαν οι καμπάνες των άλλων εκκλησιών. Τα δύο συντάγματα ιππικού που αποτελούσαν τη θρυλική ταξιαρχία ιππικού του Ε.Λ.Α.Σ μπαίνουν στη Λάρισα. Επικεφαλής είναι ο στρατιωτικός Διοικητής Δήμος Κασσάνδρας και ο καπετάνιος της ταξιαρχίας Μ. Μπουκουβάλας. Οι αντάρτες σκύβουν πότε αριστερά και πότε δεξιά και σφίγγουν τα χέρια. Μπαίνουν στην πλατεία. Απευθύνουν χαιρετισμό στα παραληρούντα πλήθη. Η Λάρισα είχε απελευθερωθεί! Από τα χαράματα σύσσωμος ο λαός της Λάρισας ξεχύθηκε στους δρόμους και στις πλατείες να γιορτάσει μαζί με τους αντάρτες τη λευτεριά. Ο κόσμος πλημμύρισε την Κεντρική πλατεία. Άνδρες , γυναίκες και παιδιά τους αγκαλιάζουν, τους φιλούν και τους στεφανώνουν με λουλούδια. Ποτέ η πόλη μας δεν έζησε τόσο δυνατές και συγκινητικές στιγμές. Αναψαν φωτιές στους δρόμους και στις πλατείες, χόρευαν και τραγουδούσαν αντάρτικα τραγούδια. Ύστερα από τα δύσκολα χρόνια της σκλαβιάς και της δυστυχίας η Λάρισα απολάμβανε και πάλι τον αέρα της λευτεριάς.

Αποτελεί χρέος μας, λοιπόν, να αποδώσουμε φόρο τιμής σε όλους αυτούς τους αγωνιστές που αφιψώνοντας το θάνατο, τις διώξεις, τα βασανιστήρια προσέφεραν το σώμα τους, τη ψυχή τους, το πνεύμα τους για την απελευθέρωση της πατρίδας μας και να δεσμευτούμε ότι εμπνεόμενοι από το παράδειγμα τους θα αποδείξουμε ότι για τους Έλληνες ο αγώνας υπέρ της ελευθερίας και της υπεράσπισης της πατρίδος είναι όχι μόνο εθνικό καθήκον αλλά και υπαρκτικός τρόπος ζωής.